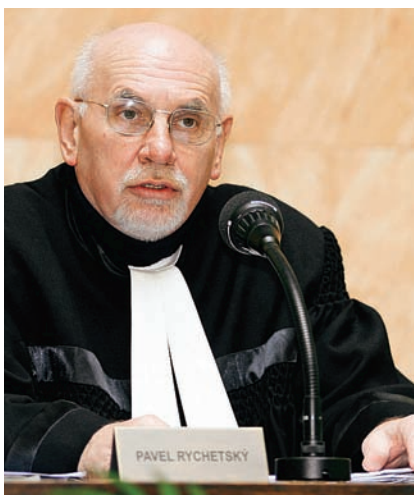

Ústavní soud & Ústav pro studium totalitních režimů

PAVEL ŽÁČEK

Předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský před veřejným jednáním ÚS v Brně 13. března 2008 Foto: ČTK

Právě před rokem, 13. března 2008, krátce po zřízení Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek, rozhodoval Ústavní soud o podnětu 57 poslanců z řad České strany sociálně demokratické a Komunistické strany Čech a Moravy.

Ústavní soudci se nejprve zabývali obecnou námitkou, zda existence Ústavu pro studium totalitních režimů (ÚSTR) znamená *nebezpečí postátnění historického bádání zákonem vymezených úseků dějin*, a zpochybněním ustanovení zákona č. 181/2007 Sb., předjímajících prý předem, *jak má být toto období hodnoceno*, což by mohlo být omezováním ústavně zaručené svobody vědeckého bádání. Konstatovali, že zřízení ÚSTR nemá ústavněprávní rozměr. *Je totiž legitim-*

ním právem státu takovou instituci zřídít, a to přesto, že zde již existují jiné instituce, které se obdobnou problematikou zabývají.

Ústavněprávní rozměr však měla námitka týkající se svobody vědeckého bádání, kdy navrhovatelé zaměření na období dvou totalitních režimů považovali za implicitní *vymezení obsahující historické hodnocení*. Toto soudci zamítli s argumentem, že označení specifického *historického úseku dějin* [...] *vždy předpokládá určité zjednodušení, obsahující v sobě* [...] *i jistou charakteristiku daného období.*

Podle poslanců byla v zákoně použita terminologie s významem nejen vědeckým, ale také ideologickým; dále jim vadilo zejména to, že „období komunistické totalitní moci“ nebylo vnímáno jako *proměnlivé... z hlediska způsobu výkonu státní moci*. I tento argument soudci zamítli s tím, že právě navrhovatelé *přisuzují textu zákona smysl, který ve skutečnosti nemá*. Příslušná ustanovení zákona nejsou „komplexním hodnocením“ vymezených historických období, ale pouhým jejich názvem. *Ambicí zákona není, a ani nemůže být, vědecké pojednání o dané době. Jeho účelem je vytvořit státem placenou instituci, která se tímto problémem má zabývat...*

Ústavní soud se vypořádal i s námitkou vyjadřující obavu ze zneužití ÚSTR k politickému boji. *Takové úvahy jsou na jednu stranu legitimní potud, že každé instituce lze zneužít k jiným účelům, než ke kterým byla zřízena. Právě období, která mají být předmětem bádání Ústavu, jsou mimo jiné zaplněna případy takovýchto zneužití.* Došel k závěru, že vše záleží na podmínkách,

ve kterých bude nová instituce fungovat. *Pokud jsou jimi fungující demokracie, ke zneužití nemůže dojít.* Návrh obsahoval i požadavek vypustit ze zákona kromě výrazů „nacistické a komunistické zločiny“ další údajně ideologizující výraz „totalitní“, a to ve všech jeho rozličných tvarech.

Dalším důležitým bodem bylo vyjádření k neslučitelnosti členství v Radě ústavu s členstvím v politické straně anebo hnutí. Soudci s odkazem na účel zřízení ÚSTR, totiž *dominantní vůli zákonodárce vytvořit státní organizaci ze zákona nadanou velkou mírou nezávislosti, resp. dosáhnout maximální nezávislosti této instituce*, shledali, že *je naprosto legitimní stanovit jako podmínku pro členství v ní nestrannost*. Předmětem bádání ÚSTR je *stále politicky citlivé období a jeho výsledky se mohou dotýkat různých politických stran včetně těch, které jsou v Parlamentu*. Soudci opětovně konstatovali, že demokratický stát může vázat působení jednotlivce ve státní správě či veřejné službě na splnění určitých předpokladů. *Chápeme-li Ústav jako instituci, jejímž posláním, jak je postulováno v preambuli, je ochrana demokracie, pak výše uvedená omezení základních práv pro členství v Radě jsou legitimní*. Obdobně bylo přistoupeno k návrhu zrušit podmínku spolehlivosti, kdy bývalý člen ani kandidát KSČ nemůže být členem Rady ústavu ani vedoucím zaměstnancem ÚSTR či Archivu bezpečnostních složek.

Celý text nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 25/07 – včetně odlišných stanovisek některých soudců – je na www.ustrcr.cz/data/pdf/normy/nalez-us25-07.pdf.

pd

PRAHA OBJEKTIVEM TAJNÉ POLICIE

PRAGUE THROUGH
THE LENS OF THE
SECRET POLICE

Nová kniha Ústavu pro studium totalitních režimů

Publikace obsahuje fotografie ze sledovacích akcí StB, doplněné soudobými odbornými komentáři. Kromě sledovaných osob fotografie kouzlem nechtěného zachycují podobu Prahy v 70. a 80. letech.

Na frontě studené války

Československo 1948-1956

**Výstava v Muzeu hlavního
města Prahy**

25. 2. - 3. 5. 2009

